

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește șonia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XIX.****Blaj, 6 Noembrie 1909.****Numărul 43.****În preajma Sinodului.**

I.

Escelența Sa Mitropolitul Victor dorind a se sfătui cu clerul arhidiecezei Sale și ai supune deliberării „unele chestiuni de foarte mare importanță,” a convocat sinod arhidiecezan pe ziua de 23 a. c. la Blaj.

Știrea aceasta de bună seamă a deșteptat viața bucurie în mijlocul preoțimii noastre. Și cu tot dreptul, pentru că nu poate fi mai plăcut pentru preoțimea reslătită preste aproape întreaga țară, decât zilele petrecute în apropierea celui rânduit din mila lui Dumnezeu, să conducă și povățuiască clerul și poporul spre toate celea bune și folositoare. Și mai ales, eră de mult așteptată convocarea aceasta, dacă ne dăm seamă, cât de multe și de ce importanță într'adevăr foarte mare, sunt chestiunile, cari agită preoțimea noastră și cari cu toate reclamă o rezolvire, care se umplă de mângâiere inimile preoților.

Considerând chestiunile înșirate în convocător, le putem grupă în chestiuni de ordin general și par-

ticular. De ordin general sunt sistarea cursului bienal, limba de catehizare, examenul prosinodal și situația școalelor. Acestea nu atârnă în rezolvirea lor de voința preoțimii. Superioritatea bisericească dispune asupra lor cum află mai consult și preoțimea e datoare să se conformeze. De aceea nici nu cercăm a discuta asupra susținerii sau sistării *cursului bienal*. Soarta acestui curs e legată de congruă. E foarte natural, că nisuița oricărei superiorități nu poate fi îndreptată decât în direcțiunea de a avea un cler cult și luminat. Un cler, care să poată stă în fața tuturor ispitelor ori din care parte ar veni și să poată înfruntă orice primejdii cu ușurință, cunoscând în de ajuns armele, ce trebuie să folosească. Nu e de lipsă, credem, să dovedim, cât de greu să putea face aceasta în trecut în foarte multe cazuri. Azi, dacă congrua va fi asigurată, va fi ușor să scăpăm de acest neajuns. Mai de mult Ordinariatul trebuie adese, să fie îngăduitor, și să nu cerceteze din fir în păr calificațiunea candidatului la preoție, — îi părea bine, dacă puținii cre-

dincioși din câte o parohie săracă pot, prin vre-o combinație de ordin lumesc, avea și ei preotul propriu, care să le poată implini lipsele sufletești. Azi, după ce se va putea exoperă pentru absolvenții de teologie întregire completă pentru orice parohie, Ordinariatul va fi scăpat și de această grijă.

De asemenea nu ne vom ocupa nici de a doua chestiune, aceea a *examenului prosinodal*. Poate că greșim, dar nu credem, că la noi va avea instituțiunea aceasta rezultatul, care se așteaptă. A poftit dela preoți, mulți poate vrăstnici, să vină și să se supună la examen, pentru cazul, când după zeci de ani petrecuți în mizerie vreau să se așeze la bătrânețe în o parohie mai comoadă, e prea mult. Nu e destul rezultatul obținut după absolvirea cursului teologic de patru ani? Nu pot fi atunci clasați absolvenții în vrednici de parohii mai bune sau mai slabe? Nu probează experiența, că în tare multe cazuri știința teoretică rău aplicată în viața practică se dovedește de nefolositoare? Dar ne oprim aci, înțelepciunea Ordinariatului va fi cumpănit mai bine ca

FOIȚĂ.**PE SECAȘ.**

Lăsăm în urma noastră Blajul, cu zidurile sure-gâlbunii înșiruite strâns pe lângă trupul mânăstirii stăpânitoare și apucăm, pintre mândre sămănături cu păpușoi, pe o vale largă, ce se străntează ici-colo, trăgându-se de abia, pintre umeri de dealuri cu pământul galbin. Un turn de biserică ne răsare la dreapta, vestind *Spătacul*, revărsat pe o vălișoară, cu mult verde pintre căsuțele ghemuite. Înainte drumul nostru țese dăpână dunga albă, răsucindu-se, pe sub coaste de deal cu veșmânt de iarbă rară, uscată, și trece, uneori, ștregărește, alături de matca văii cu surpături mari, iar altă dată atinge ogoare, cu brazda coaptă de soare, în latul cărora oameni aduși de spate îndeamnă, strigând întruna, boi slabi ce se opintesc în tânăli.

La o cotitură de cale ne sar în drum' hoștește, trei dulăi lățoși și ne primesc, apoi, cu alai, lăcomind la hainele noastre subțiri, bune de sfârticat, dar un glas plin, de flăcău, sbucnește de undeva, potolind pe cei trei voinici cu gânduri rele. Se aude și glas de talangă și din o afundătură de vale urcă, încet, ciobanul cu glugă de lână albă, trecut peste umăr. Se implântă în vârful colinei cu coatele pe măciucă și cuprinde, cu ochi vioi, turma resirată, jos, în vale.

Soarele a scăpătat din hodina ojinii; umbre lungi, răcoritoare, se întind peste sămănăturile ojelite. O șuviță de fum, curată, străvezie, se înalță, cu înmlădieri line, în drumul nostru, dela o sub-suoară de deal, dintr-o înghesuire de sălcii de un verde sănătos, negru. O laie de țigani rătăcitori ține popas aici, în zăvoiul acesta cu iarbă grasă și apă multă în valea de alături. Corturile se înșiruie unul lângă altul, cu spinările afumate; căruțe mari, cu loitre flendurite, țin strajă corturilor. Țigănci oacheșe se învârt a lene pe lângă foc, bărbați răsturnați

pe coaste ciorovăesc a sfadă, scuturând din pletele încălcite. Unul mai la o parte 'adus spre glie, cu barba mare, albă, a amortit cu fruntea'n palme, cu ochii în pământ, ca un proroc din vremi străvechi... Un căne melancolic stă culcat pe labe cu ochii pe jumătate deschiși, socotind cine știe ce în capul capul lui de dobitoc... Un purcel rămă nepăsător alături, ridică din când în când rățul în vânt și bate flegmatic din fălci...

Copii mulți, părliți de bobotaia verii, se hărjonesc mai la o parte chinuind; sar însă ca treziți din somn și o rup la fugă nebună înaintea domnilor ce trec pe cale, cu nădejdea la *clăitalul* pentru care te petrec o bucată bună.

Soarele apucat în gura asfințitului varsă fășii de pară înfăcărând o limbă de nor ce ne trece la stânga în o plutire mulcomită. Un zvon domol, ce se strecură pe o tăietură de vale dela dreapta, vestește o așezare de oameni, un sat. Zărim însă numai o ceață fumurie ce ascunde *Cergdul-mare*.

Întunerecul stăpânește deplin când în-

noi importanța acestei chestiuni și chipul cum crede de mai consult să o aplice.

Chestia școalelor populare va fi de sigur un punct asupra căruia să va discuta mult în viitorul sinod. Curagioșii cu lașii vor stă în față fiecare cu argumentele sale. Se va vorbi mult asupra rețelilor, cari bântuie școalele noastre și și mai mult, dacă le mai putem ori nu susține, dacă mai vrednicesc sleirea tuturor forțelor de care dispunem, sau e mai consult abandonarea lor. Ar fi tare dureros, dacă dovezile celor mai slabi cu duhul ar birui. Oi din contră ar trebui, ca Sinodul acesta, prin ciocnirea dovezilor pro și contra să deie curaj tuturor celor de față, pentru susținerea până la cele din urmă a tuturor școalelor populare. Cel puțin să se poată spune, că am făcut totul, ne-am dat tot ce am mai putut jertfi, pentruca și pe mai departe școala să fie sub ocrotirea binevoitoare a bisericii, sub care singur se poate desvoltă în direcție bună și mântuitoare. Scoasă de sub cărmuirea aceasta roadele ei nu pot duce decât la păcat, la uitarea de Dumnezeu, la stricarea bunelor năravuri și în sfârșit la ruină. Biserica e chemată, în special la noi, să ocrotească instrucția tinerimii, ca această instrucție să poată rodi apărători ai limbii,

ai legii și ai neamului. De aceea aflăm de strâns legată de chestia școalelor și chestia catehizării. În punctul acesta preoțimea noastră de bună seamă își va cunoaște datorința. Și această datorința nu poate să-și primească o expresie mai potrivită, decât prin asigurarea Arhierilor de cea mai neclătită alipire și prin manifestarea celei mai sincere admirațiuni și recunoștințe pentru ținuta deamă și hotărâtă întru susținerea limbii românești în dreptul ce i-se cade. O reclamă aceasta în chip natural tot ce s'a făcut din partea ilustrilor noștri Arhierii în această direcție, începând cu memorandumul adresat Ministrului de culte la 1906 până la ultima conferință episcopicească ținută în toamna aceasta la Blaj. Dar, ca în toate afacerile hotărâte și mari, nu e destulă nici alipirea nestrămutată, nici recunoștință. Preoțimea chemată să catehizeze are sfânta datorință să se conformeze după ținuta energică a superiorității sale. Și se face greu vinovat catehetul, care pentru câteva coroane netrebnice părăsește pe Capul său spre a sluji altuia. În punctul acesta una trebuie să fie Vlădica cu preotul său, ca să nu se poată dovedi nici pe departe, că ar fi ceva simburile de adevăr în vorba, că preoții dela sate nu gân-

desc așa, ca Arhierii lor. Din contră ar trebui făcut un pas și mai departe și delăturat din mijlocul preoțimii, pe cel ce ar cuteză să lucre sau facă altcum. Dacă a trebuit vreodată să se știe că suntem una cu toții, mai ales în aceste zile se cade să o dovedim. Căci dacă amenințarea ce se face preoțimii vrea să impună prin greutatea și urmările ei, avem datorința să supunem o resistință puternică, care să nu se îngrijoreze de orice vorbe, vină acele ori cât de sus.

Ar mai restă să ne ocupăm de chestia, care așa de mult interesează preoțimea, fiind de un ordin mai special și intim, e vorba de *fondurile de penzionare*, dar asupra acestora ne rezervăm a ne spune gândurile noastre în numărul următor.

Un memento celor interesați.

Urmăresc cu luare aminte și interes de cât-va vreme schimbul de idei, desfășurat în jurul unei vitale chestiuni, pentru aceea socoteam de potrivite rândurile ce urmează:

Mai anii aceștia se insistă mult pe lângă îmbrățișarea meseriilor. Și se insistă pe dreptul, lipsindu-ne clasa de mijloc, care la alte neamuri înseamnă o forță de băgat în seamă.

Astăzi încă se mai ridică din când în când câte un glas ce strigă în pustie, ce glăsuște, vorba românului, păreților.

trăm în *Cergăul-mic* — al *Scheilor*, cari vorbesc numai românește și au biserică luterană și popă săsesc trimis dela Sibiu.

* * *

Un sat ca ori care altul, dacă acești Schei, cari vorbesc limba și poartă portul alor noștri cu cari țin satul, nu ar ademeni cercetători învățați din depărtări mari, tocmai fiindcă ei lor își zic „Schei“, țin legea săsească, au *șoler*¹⁾ și *orghinaș*²⁾ și știu unii mai bătrâni, unele rugăciuni — Tatăl nostru Născătoarea —, în o limbă despre care nici ei nu știu că au vorbit-o cândva strămoșii lor sau ba. Se pomenește, între alți învățați și de un profesor universitar din Moscva, care a căutat pe aici pe strănepoții cine știe carei semânții slave. Un străin mai ușurel călătorind prin partea locului ar putea crede că acești Schei, după portul, limba și datinele lor de astăzi, sunt Români luterani, ne bănuind nici pe departe originea lor bulgară. Un român însă, chiar de va avea mai puțină carte, nu va zice niciodată frate Schiaului cu ochi blegi.

În seara cu stele multe, preperate în largul înălțimilor, trecem în lungul satului întovărășiți de prietini cari ne găzduiesc peste noapte. Pe la porți auzim glasuri ascuțite de fete, cari învârtesc fusul harnic și zărim umbre de flăcăi, printre caerele mari ce albesc pe furci. Au început *șezdtoarea*, pentrucă

¹⁾ dascăl. ²⁾ cântărețul dela orgoane.

bostanii s'au copt prin grădini și grăul în stoguri așteaptă de mult mașina de îmblățit și vânturătoarele lărmuitoare, da, au început-o de vre-o săptămână

Ici-colo câte un flăcău meșter își încearcă fluerul, iar fetele perd răbdarea, razimă furcile de gard și se prind la o învârtită scurtă, plină de foc. Se aprind acum și flăcăii și se încheagă horă de lege... În razele de lună ni-se învârt pe dinainte chipuri oacheșe, pline, cu scăpărări de boboale pe sub sprâncene, apoi chipuri alboaie, lungărețe cu mișcări încete și în vârtejul jocului recunoaștem atât de bine româncuțele noastre zvăpăiate și, de altă parte, pe scheoaițele molii.

Precum ne depărtăm fetele cântă, glăsurile lor se înfrățesc cu zicala ascuțită din fluer și, în revărsarea de întunec străveziu a sării de vară, se dapănă un capet de poveste veche, cu zine ușurele, plutind în leghănarea lină a jocului...

* * *

Dimineața pe drum către Miercurea.

Înapoia noastră, satul trezit din somn își dozește coperișele de paie pe sub îmbrățișări de pomi; numai biserica șcheiașcă, cucuiată pe o dălmă rotundă cu un brâu de surpătură la subsuori, își ridică turnul greoi, somnoroasă, năcăjită par'că pentru năvala zorilor. Înainte o preafrumoasă desfășurare de verdeată înlăcrimată, sub năvala razelor

trandafirii, a soarelui ce răsare acum, înuborjat la față, ca o fată mare. Tot cât cuprindem cu vederea, preste învălurarea de bronz a cucuruzului aici, colo mai departe preste înșiruirea în grămăjui de aur a jumătăților de ovăs, e moșia păr. canonic Moldovănușu dela Blaj.

Coborim acum o coastă, cu pământul galbin, fără verdeată, mâncată de vârtejul păraielor. În vale se zugrăvește, pe pânza de aur a miriștilor împrejmuitoare, Roșia Secașului, cu biserica notă, înaltă, stăpânitoare, în mijlocul îndesării de case, printre cari, iată, la o parte și o curte cu ziduri grele, domnească, nemeșască, poate, cândva. Apa Secașului — aproape sec pentru seceta îndelungată — strălucește ici colo, în scilipiri de argint, tivește o margine de sat, cea din spre miază-noapte, — și, apoi, se perde la vale, pe după îndesări de pomi și piepturi de coline.

Pe uliți, copilițe cu ochii mari, negri, în cămășuțe albe cu rari și subțiri vârste roșii, se joacă cuminiți pe lângă porți, apoi câte un om cu treabă, în port de vară: cămașă strânsă în curea îngustă, înflorită, țări de pânză și pălărie mică, marginenească, — și babe, în mers potolit, aduse de spate spre caerele de lână bălană, cu fusul între degete. Iată și un flăcău, cu mustața îngrijită, cu ochi vioi. Sdrențele noastre nemeșști, ghetele prăfuite și toiagele de drum, îl fac să se uite la noi cam peste umăr.

Motivele le cunoaştem cu toţii şi le cunoaştem prea bine: dragostea românului, care-l face să fie una cu glia, dorinţa lui de a-şi petrece zilele în cercul alor săi, fără de a se gândi la aceia, că prea se dăruieşte petecuţul de pământ. Iar pricina de căpetenie, mulţi foarte mulţi, din cei ce au îmbrăţişat vre-o meserie, se pripăşesc pe la oraşe, să corcesc prin căsătorii, să lasă biruiţi de partea contrară, îşi uită limba, obiceiurile, se răcesc în credinţa strămoşască, devin pierduţi pentru neamul lor, şi asta doare mult, nespun de mult pe cei rămaşi acasă. Iar ciorecarii, unii pe alţii se îndeamnă, aduc des pildă înainte şi se instrăineză tot mai mult faţă de meserii. Apoi ţăranului nostru, după ce s'a fript odată li ajunge, să ai rostul de aur şi să prinzi dovezile cu mâna şi totuşi cu greu îl mai poţi desmânta. Generalizează repede şi e nespun de dîr în convingerea lui, sau cum ar zice învăţaţii conservativ.

Să nu i-se impute aceasta, dar de nu eră el așa cum este, nu răbdă şi nici nu putea să infrunte câte a răbdat şi infruntat prin vremuri.

Doresc întărirea clasei de mijloc pentru că-i simţim nevoia, nu mi-se impar însă prea prielnice împrejurările. Înţeleg şi văd rostul sporirii clasei de mijloc acolo, unde sunt mijloace apte de ale strănge rândurile răsleţe, unde se pot îmbărbăta şi îndemna unul pe altul, în intruniri cărmuite cu destoinicie, unde nişte paragrafi bine chibzuiţi îi ştiu şi ocroti împotriva primejdiilor, îmbiindu-le putinţa de a se încheagă, mai ușurându-le şi greul vieţii.

Icoană credincioasă ne îmbie meseriaşi din centre străine, pe cari împrejurările şi lipsele zilnice îi silesc de multeori să-şi uite cu totul de obârşia lor, şi cei din centrele mai româneşti, cărora organizaţia destoinică

le îmbie putinţa să-şi poată manifesta etnicitatea în toată privinţa şi între orice împrejurări.

Astfel stând lucrul, nu ne prindă mirarea, că toate străduinţele şi încercările oamenilor de bine, rămân zădarnice.

Ne lipseşte clasa de mijloc, dar cel puţin ne mângâiem cu aceia, că mai rar ne isbesc schimonosirile deochiate ale polecelor noastre dulci, suntem mai scutiţi de ghimpii amari, cari te ard, până în adânc, când vezi, că-ţi este imposibilă înţelegerea cu unul hrănit cu acelaşi lapte ca şi tine.

Mi-se va reflecta, că tot mai bine în felul acesta, decât s'ajungă banii ţărănimii noastre în mâni străine, cum să întâmplă pe la târguri, că hrănim din sudoarea noastră străinii hămesiţi.

Negreşit, că-i isbitoare anomalia aceasta. Ne prăpădim însă capitalul bănesc şi ne putem cruţa vitalitatea noastră, dacă nu ne ajută puterile să le facem amândouă. Nu te doare, ca atunci, când şti, că ai încălzit la sin un puiu de năpărcă, care te improaşcă în modul cel mai infam, batjocorindu-ţi ce ai mai scump pe lumea aceasta, legea şi limba.

Ne place mult să ne provocăm la pildele neamurilor străine. Şi bine facem, că am vrea să ne mai scuturăm niţel. Dar ce folos, dacă ne lipseşte temelul. Grosul popoului ar trebui câştigat înainte de toate pe partea noastră. Naţiunile tari, prin meserii s'au ridicat, capitalele lor sunt roadele neprihănite ale meseriilor.

Ne înşelăm amar şi am trece de naivi, când între împrejurările actuale, ambiţia noastră ne-ar ridica în rândul popoarelor culte, atunci, când noi suntem cer şi pământ în direcţia aceasta.

Ei muncesc unul pentru altul şi toţi pentru un singur ideal, îmbogăţirea şi trăi-

nicia neamului din care fac parte. Până când numai pot, nu-şi îmbie creţăruii străinilor, pe lângă aceea la toate altă cumpăneală mai raţională.

Mă gândeam de multeori, când vom ajunge oare şi noi, ca pentru o păreche de jumătăţi, să ne trimitem încălţăminte din altă ţară, acasă la măestru de al nostru, cum vedeam bunăoară croaţii făcând. La noi e chiar întors, de avem numai unul străin, nu în altă ţară, ci în sat la noi, după cuptor, cum s'ar zice, la ai noştri le găsim iute nod în papură, preferind mai bine lucrul celui străin.

În felul acesta putem striga în lumea mare, că ne lipsesc meserieşii. Când pre noi nu ne călăuzeşte chibzuiala şi dragostea convenită faţă de al nostru. Cerem cu insistenţă îmbrăţişarea branşelor de meserii fără de a ne gândi la aceia, că noi înşine i-am calici prin necumpăneala noastră. Nici nu suntem îndreptăţiţi a cere aceasta bine ştiind, că din noi le-ar veni perirea şi în loc de oameni de fab cari să poată purta concurenţa străinilor, ne-am trezi cu nişte cărpaci desperaţi şi înglodaţi în ghiarele mizeriei.

Ne lipseşte aşadar înainte de toate să ne luminăm pe noi înşine şi să luminăm mulţimea despre intenţiunea noastră şi datorinţa ce o are. Să sădim în poporul nostru convingerea sănătoasă de a cumpăra numai dela ai săi.

Vom putea isbuti numai atunci când prin hale comune vom îmbia deoparte meseriaşilor procurarea brutului cu procente reduse, iar cumpărătorilor în schimb marfă trainică şi mai ales preţ moderat, ca astfel să putem ţineă pept cu urgisita concurenţa a străinilor şi să ne putem mântui odată de mult păgubitoarea axiomă: *mai zdravăn te mulge al tău decât străinul.*

— Noroc si Doamne ajută, flăcăule.

— Să dea Dumnezeu.

Faţa i-se înseninează. Îşi trece mâna la pălărie.

— Oameni buni în satu' ăsta, măi vere?

— Păi doar sunteţi în ţara Secaşului, în Roşia. Da' unde acu'n puterea verii: ce drumuri bateţi?

— Umblăm şi noi de dragul oamenilor de omenie şi a locurilor frumoase. Măsurăm drumurile să cunoaştem ce neam de Români locuesc alte meleaguri şi să le cunoaştem hărnicia; să vedem lume.

— Dumnezeu v'ajute. . . Ei, da biserică ca a noastră nu cred să fi văzut prin câte sate a-ţi trecut până acuma, ia uităţi-vă numai bine. Mare şi frumoasă. . . Spuneţi D-voastră. Şi, uite, noi am făcut-o, oamenii din satul ăsta, numai noi. Nici Blajul nu ne-a dat ajutor, nu ne-a dat nime. Numai noi am făcut-o, noi de noi.

— Vrednici oameni, zău vrednici — zicem noi şi simţim într'adevăr vorbele acestea.

— Păi doar sunteţi în Roşia pe Secaş — spune încă odată flăcăul trecând la deal cu fruntea ridicată.

Căutam acum casa popii pentru că ne chinuie setea şi ne innăduşă căldura. Un chip de domnişoară în un pridvar umbrat de verdeaţă multă, un băeţuş curăţel în haine nemţeşti înaintea unei porţi mari — şi intrăm înseninaţi, ca acasă.

* * *

Bozul.

O urată biserică săsească, strămtorată între zidurile mâncate de ploaie a cămărilor unde i-şi păstrau Saşii pe vremuri (parcă şi astăzi) lucrurile ce le temeau de gura focului întâmplător pe la casele lor. Un ceas hârbuit, cu încheieturi de lemn, cu grele ponduri de piatră sură spânzurate de funii roase, — măsură vremea cum îi taie capul, gemând ca un Sas bătrân uitat de moarte. Înalte porţi de piatră, cu lemnul uşilor înnoit, largi curţi gospodăreşti, cu multă adunătură întrânsele — iată şi gospodarul cu chemaşa albă, românească, sub cureaua îngustă, înflorită, se învârte încet, aşezat, cu grebla în mână împrejurul stogului înalt cât casa. La poartă un mândru chip de fată, cu cusătura pe genunchi, — vre-o câţiva băeţuşii eu ochii negrii tărăie voiniceşte un căruţ de buruiene; de-o svârliţă în urma lor un pui de Sas, bălan, lung la faţă, i-şi tărăie de abia cismele mari, găfăind, alergând şi el în eşitul sufletului.

În capătul satului o nevastă voinică ne dă apă rece şi ne arată calea spre Miercurea, care nu-i departe.

Urcăm în răcoarea asfinţitului printr'o limbă de pădure aşternută pe o coastă trăgănată. lină. Ne ajunge un Român sdravăn — pădurariul din partea locului — cu puşca petrecută ciobăneşte pe umăr. Ne dă bineţe româneşte de departe.

— De unde ştiaţi că suntem români, nene hăi?

— Păi, ce socotiţi D-voastră, doar nu eră să vă cred Saşi, o ce mama focului. Din spate am văzut, că sunteţi de ai noştri Sasu-l cunoşti de-o poştă. Hainele-i stau în spate ca pe-o rudă şi are neşte picioare tătălagoase, de crezi că-i sunt cusute cu drot de trup, şi lână de vulpe în ceafă.

— Mai aveţi Saşi mulţi în sat?

— Mai sunt ei, nu-i de vorbă, dar le-aţi văzut biserică cu trupul uscat, măcinat de bătrâneţe, așa-s şi ei.

Ne oprim pe muchea dealului şi mai cuprindem odată Bozul, sămănat în vale, cu Românii instăriţi, cari vor ajunge ca mâne puternici în trebile satului, cu primaride-ai noştri.

Soarele i-şi mai ridică un ochi peste culmile din Apus, apoi se ascunde, trăgându-şi încet haina de lumină de pe vârfuri de dealuri rămase în urmă.

Silim şi noi, că ne sileşte foamea şi până la Miercurea mai este o fugă bună.

Ne iasă înainte de pe o cale de hotar, un Sas cu căruţa goală cu doi cai.

— Vecine hăi, ia-ne în căruţa până în oraş, că, uite, ne apucă noaptea pe câmp.

Nici nu să uită la noi Sasu' hantătarului, ci mormăie ca un urs şi trece înainte în duruitul asurzitor al trăsneii.

— Duce-te-ai pe apa Sâmbetii, jupâne, să te duci, că ce pomană ţi-ai mai făcut!

Şi păşim mai cu nădejde, că calea-i lungă încă, foamea ne paşte şi seara vine.

A Sandu.

Ca mijloc potrivit de a generaliza și răspândi în popor un fel de egoism, de a prefera pre al său înaintea străinului, socot de nimerit, ca din când în când tovărășiile și reuniunile noastre, călăuzite de această deviză aleasă, să-și trimită câte un angajat, om de față și destoinic, la sate, ca în conțelegere cu conducătorii poporului, să pre-pregătească terenul, mai întâiu prin lămuriri cu graiul viu, iar mai apoi, — din prilejul târgurilor, — cu pilde concrete.

Ca timp potrivit pentru lămuriri s'ar putea folosi zilele, cari premerg mărturiilor din apropiere, după ce în chipul acesta ar rămânea proaspete îndemnulurile și mult mai realizabile.

Drept, că pe întreaga linie nu s'ar putea urma pilda aceasta. Începă deja centrele organizate, nisuiască-să a captivă în felul acesta opinia jurului. Din sumele reuniunilor, încassate cu menirea de ajutoare, rupă o parte, aleagă-și un om pricepător, provadă-l cu îndrumările de lipsă și apoi trimeată-l și mai spre periferie.

După a mea modestă părere, modalitatea aceasta, urmată cu destoinicia recerută, în decurs de câțiva ani ar putea dovedi un rezultat bunșor, iar adevăratul câștig ar favoriza închegarea și imputernicia șirurilor noastre.

Azi-mâne am ajunge, ca chiar exigentele masselor populației să reclame numai muncă românească, la săvârșirea căreia s'ar recere brațe vânjoase, cari mulțimea mai bucuroasă le-ar presta, decât cum să presteaza în zilele noastre și cum s'au prestat până acuma, pe lângă toată insistența desfășurată, pentru că așa-i românul, *dă pe ce vede*.

Așa, și — după a mea părere, — numai așa vom putea isbuti a ne crea o clasă de mijloc bine situată, care să fie în stare a ne ocroti interesele caznice și a țineă pept concurenței străine.

În felul acesta vor avea rost și îndemnulurile cuprinse în gazetele cetite de cărturarii satelor, ca să nu vorbim de inteligență, care cu puține excepțiuni din prejudețiu e străină de astfel de premeniri folositoare, boicotează la început, ca la sfârșit să-și întoarcă aceiași armă mai cu îndărgire în contra alor săi.

I. Isaicu.

Afaceri rituale. Un lucru numai atunci ne poate însufleți dacă îl pricepem în cuprindem însemnătatea, altcum ne lasă reci sau indiferenți. Așa se întâmplă aceasta și cu cultul divin, dacă nu pricepem însemnătatea simbolică a acțiunilor ce compun acest cult, el nu influențează asupra privitorilor pentru a stârni în ei pietatea recerută, că toate acelea acțiuni și obiecte, cari se folosesc la cultul divin, spre figurarea ideilor religioase, sunt tot atâtea semne ale vorbirii mistice, cari ne expun adevărurile dogmatice și ne îndeamnă la urmarea legilor morali.

Relaținea dintre simbol și idea simbolizată așa este de strânsă, încât una fără de alta își pierde însemnătatea; dacă nu pun pond pe exteriorul cultului se pierde pe interiorul și interiorul lui; desconsideri interiorul, exteriorul devine cadavru sau trup fără suflet. Aceasta este ce m-a îndemnat se scriu ceva despre însemnătatea simbolică a Utreniei

(Mănecatului), căci se pare a se fi șters cu totul din sufletul multor așa numiți creștini.

Utrenia stă din patru părți și o introducere. Introducerea e dela început până la eschemarea: Mărire sîntei și cei de o ființă, și făcătoarei de viață, și nedespărțitei Treimi etc. De aci se începe partea I și ține până la stihologii. Dela stihologii se începe a II-a parte și se gată cu rugăciunea: Măntuiește Doamne poporul Tău. A treia parte e dela canoane (catavașii) până la laude, cu cari se începe partea a IV-a.

În partea I. se închipuiește 1. Nașterea Domnului Isus Hristos în peștera de lângă Viflaimul Iudeii, pentru aceea cel rânduit cu pietate și cu frica lui Dumnezeu zice: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace între oameni bună învoire“ și „Doamne, buzele mele voi deschide și gura mea va vesti lauda Ta,“ apoi 2. Vieța pacinică și liniștită la Părinți în Nazaret (cetirea ex-psalmilor) și 3. Arătarea în public a Domnului Isus Hristos: când cu triumf a intrat în Ierusalim și i-s'a cântat: bine e cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, de aci cântarea „Dumnezeu e Domnul și s'a arătat nouă; bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului.“

În partea a II-a se simbolizează continuarea activității publice a lui Isus. Așa cetirea catismelor ne face atenți la patimile și moartea Domnului Isus, troparele și ipocoiul ne amintesc învierea lui, antifonele ne împospătează prima bucurie a învierii, cuvintele preotului „Să luăm aminte, pace tuturor, cu înțelepciune să luăm aminte,“ ne rechemă în memorie: Arătarea lui Isus în mijlocul apostolilor fiind ușile încuiate și salutându-i cu cuvintele „Pace vouă,“ — prin cuvintele: „Domnului să ne rugăm“, se face poporul atent a se închină și a preamări pe Isus Hristos, carele înviând din morți a umplut pământul de grația sa. Cetirea evangheliei semnifică, că învierea lui Hristos e vestită la toată lumea; punerea evangheliei spre sărutare înseamnă, că Isus între oameni și din oameni a întemeiat biserica, a cărei membrii i-se închină, de unde se cește „Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm sfântului Domn. Isus“ etc., — după aceste rugăciunea: Măntuiește Doamne poporul Tău etc.

În a III-a parte se preamărește Isus cel înviat din morți. Îl preamărește Moise, Ana, Habacuc, Iona, Isaia, cei trei tineri în cuptoriul de foc, — se preamărește în 9 ode după cele 9 coruri cerești, — iar la cântarea Prea Curatei, își ajunge preamărirea apogeul, pentru aceea se trag clopotele și se tămăiază biserica (preamărire internă și externă a bisericii).

La Rusale sf. Spirit s'a poporit preste Apostoli, făcându-i capaci a predică în toate limbile la toate popoarele: asta se semnifică prin cuvintele: „Sfânt este Domnul Dumnezeu Nostru“ ce se cântă de trei ori, pentru că sfânta Treime s'a descoperit deplin, ce în Luminătoare (exapostilar, sfetilnă) se face mai lămurit.

De aci psalmii din partea a IV. ne înștiințază, că apostolii din Ierusalim înprăștiindu-se în toată lumea a predicat Evangelia la toată făptura, deci când se cântă Doxologia ni-se anunță vestirea cu succes a evangeliului, că acum nu numai ingerii și păstorii din Viflaim și iudeii din

Ierusalim, ci toate popoarele în biserică aduc cântări de laudă lui Isus Hristos mântuitorul lumii.

Iată cum în Utrenie se simbolizează misterul întrupării, vieța cea sfântă a Domnului, patimile și moartea cea de bună voie, învierea din morți, arătarea apostolilor după înviere, pogorirea Spiritului Sfânt, și fructul predicării evangeliului, sau formarea corpului mistic al lui Hristos, adică biserica, — dar și lipsei zilnice se face destul, prin Utrenie, că în ea se cuprind și rugăciuni referitoare la ziua naturală. Aici dă omul mulțămită lui Dumnezeu, pentru trecutul nopții și ivirea zilei. Ne învață Utrenia, că precum e soarele în lumea materială așa e și Hristos în lumea spirituală, ca cu strălucirea învățăturilor sale și cu căldura grației vivifică toată lumea.

Dr. Laurean Luca

Reflexiuni.

Pelerinajele dela Sânta Maria-mare (și anul 1909 în parohia Buciumi.)

Un onorat preot sub titlul de „Pelerinajele dela Sânta Maria-mare“ face un raport în prețuita noastră foaie „Unirea“ Nr. 34 dela 4 Septemvrie a. c. cu o cunoștință clară a abuzurilor comise de preoții fugenți la acelea întruniri morale ale credincioșilor — firește români — așa încât vrând nevrând ești silit a crede că respectivul numai din praxă și-a putut câștiga așa clare cunoștințe de abuzurile comise la pelerinaje de preoții fugenți. Și fiindcă onorabilitatea sa, salvânduși conștiința prin descoperirea acelor abuzuri — cam trase de păr — condamnă reputaținea altora, simțindu-mă încâtva și ca ofensat în acelea afirmațiuni, vin a reflecta următoarele:

Onoratul corespondent în destăinuirile sale se provoacă și la perelinajul din o comună mai centrală. „De câțiva ani în coace se pare a se mai înmulți locurile de pelerinaj și prin unele comune mai centrale“ etc. și „precum îmi spunea mai anul trecut, un notar de unghur din comuna unde se țineă pelerinajul“ etc., apare că onoratul corespondent ar ținti direct numai la comuna Buciumi, căci dacă nu mă înșel: pelerinaje în comună mai centrală nu se țin, decât în comuna Buciumi în întreagă provincia metropolitană, fiind toate celelalte locuri de convenire afară de comune; iară notariul unghur al comunei mai centrale, unde se ține pelerijul, nu poate să fie decât notariul S. Bartha din Buciumi. Deci: deși onorabilitatea sa se dechiară, că nu voește a se atinge de lucruri și persoane, totuș, din descrierea topografică, apare evident, că corespondentul are în vedere numai și numai comuna Buciumi.

Drept aceea: pentru apărarea reputațiunii mele și a colegilor cu care am lucrat la pelerinajul din Bucium, declar că: noi canoane per abuzum nu am primit. Nici serindare, nici seracuste și nici un fel de canoane decât 42 de ss. liturgii per una coroană, care am fost siliți — deși nu prea bucuroși ale primi între noi (șapte preoți) spre celebrare câte șase unul fiecare. Am mai servit s. maslu pe o mulțime de bolovani, din care venit ni-s'au remunerat ostenețele avute din presara s. sărbători, până în ziua festivă (de S. Maria) la 1 oară d. a. Apoi, dacă și acesta e abuz, oare ce funcțiune

preotăscă mai poate fi scutită de imputare de abuz?

Dacă onoratul preot, în corespondența sa, a avut în vedere pelerinajul dela Buciumi atunci cu toată îndrăzneala resping invinuirile ce ni-le face în meționata corespondință. Și dacă onorabilitatea sa știe și cunoaște vre-un preot uitat de sine, care ar fi comis atare abuzuri sacrilege, îl rog să nu se sfiască a-l descoperi pentru a fi tras în cercetare, căci nu e drept și legal, ca pentru lâcomia unui uitat de sine și chiemarea sa, să sufere reputațiunea celui drept și conștientos.

Dixit et salvavi reputationem meam.

Mateiu Moldovan
preot în Agrij.

Nr. 7368.—1909.

Curs pentru cantori.

În sensul deciziunilor Veneratului Sinod arhiepiscopesc gr.-cat. dela 22 Noemvrie n. 1906 p. IX. aducem la cunoștința tuturor celor interesați, că cu începere din 15 Noemvrie n. 1909, deschidem curs de șase săptămâni în Blaj pentru instrucțiunea și cualificațiunea cantorilor noștri, fungenți dar necualificați precum și a altora, cari ar dori să-și câștige cualificațiune de cantori.

În sensul deciziunilor aceluiaș Ven. Sinod, candidații a) au să dovedească, cu extras de botez, că au împlinit cel puțin 18 ani; b) cu atestat dela parohul lor, că au purtare morală bună, c) înainte de ce s'ar înscrie la curs, vor fi examinați prin medicul arhiepiscopesc, că sunt sănătoși, iar prin profesorul de cant că știu ceti și scrie cu litere latine și că știu ceti cu litere cirile și că au voce bună și auz muzical. d) Ca taxă pentru instrucțiune vor avea să plătească câte 20 coroane. e) Însinuările au să se facă până în 14/1 Noemvrie 1909 iar cursul se va începe în 15/2 Noemvrie 1909 și trebuie să se însinue cel puțin 10 candidați. f) Cursul se va termina în 31/18 Decemvrie 1909, când cei cari vor dovedi progres îndestulitor în urma examenului ce-l vor face înaintea unei comisii de doi membrii versați în tipic și cântările bisericesti sub prezidiul unui canonic capitular: vor primi diploma de cualificațiune în cantul și tipicul bisericesc.

Blaj, în 2 Noemvrie 1909.

**Consistorul arhiepiscopesc gr.-cat.
de Alba-Iulia și Făgăraș.**

Noutăți.

Din Arhiepiscopă. *Emil Faust*, admin. paroh. în Veseuș (tr. Biei) a fost numit paroh. — Vineri în 5 Nov. Escelența Sa Mitropolitul a conferit sf. orduri ale hipodiatonului și diaconatului iar Luni în 8 Nov. în sărbătoarea sf. Martir Demetriu va hirotoni de preoți pe clericii abs. *Aron Moldovan*, din Turdașul-rom. destinat pentru

parohia Șilea-magiară, *Elie Magda*, din Hususău, destinat pentru parohia Hususău și *George Vamos*, din Giacoș destinat pentru parohia Moardăș. — Cu terminul de 15 Nov. 1909 se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățător la stațiunea docentală din parohia gr.-cat. *Galda-de-sus* în districtul protopopesc al Alba-Iuliei, stațiunea cantordocentală din parohia gr.-cat. *Dumbrău* în districtul protopopesc al Argeșului, stațiunea docentală în parohia gr.-cat. *Ciachi-Gârbău* în districtul protopopesc al Dârgei, de docent ambulant în parohia gr.-cat. *Sotelec* cu filia *St.-Catalina—Dorna* în districtul protopopesc al Dârgei, pentru completarea stațiunii de învățător al II. din parohia *Pintic* în districtul protopopesc al Fărăgăului și stațiunea cantordocentală din filia *Thiurea* a parohiei Gârbăul-unguresc în districtul protopopesc al Clujului.

Distincție binemerită. Afăm cu multă bucurie, că Majestatea Sa a decorat pe vicariul *Alimpu Barbulovici* din Șimleul Silvaniei, din prilejul jubileului său preotesc de 50 ani, cu crucea de cavalier a ordului Francisc Iosif. — Trimitem cele mai călduroase felicitări vrednicului vicar.

Știri personale. D-l Ayrel B. Gaja, profesor preparandial a depus cu succes examenul pedagogic la universitatea din Cluj, luându-și diploma de profesor Felicitări.

Hymen. *Nicolae Gârbea*, teol. abs. și *Lucreția Bercian*, anunță serbarea cununiei lor, care se va celebra Joi în 11 Nov. a. e. în biserica gr.-cat. din Vaidei.

— *Ioan Măcser* teolog abs. și *Emilia Agatsy*, anunță celebrarea cununiei lor, care se va serba Duminecă în 14 Noemvrie n. în biserica gr.-cat. din Timișoara (Fabric).

— *Nicolae Olariu* și *Veturia Radeș*, fidanțați.

Calendarul „Unirii“. S'a pus sub presă și are să apară cât mai curând Calendarul nostru cu un cuprins foarte bogat și variat. În afară de partea calendaristică și șematismul provinciei noastre metropolitane, cuprinde articole și clișee privitoare la mișcarea culturală din anul din urmă, articoli de literatură frumoasă, poezii, folclor, biografii și o îngrijită rubrică economică care se va continua în anii viitori, cuprinzând de astă dată: Calendarul viierului (îndrumări practice privitoare la cultivarea viei). În fruntea calendarului să redă o parte frumoasă din *Biblia*, ce va apărea în românește, cât mai curând. Prețul unui exemplar este 50 fileri și comande se primesc la: Tipografia seminarială.

„Maghiarii și naționalitatea română“. Sub acest titlu a apărut din peana dlui *Nicolae Iorga* o broșură informativă pentru străinătate asupra persecuțiilor de tot soiul ce au să îndure Românii din țara ungurească. Broșura de 45 pag. e scrisă în limba franceză și formează partea primă din un memorial românesc editat de Liga română. Se povestește aici procesul dnei *Vlad* ordinațiunile pentru catehizare; persecuțiile presei românești și în apendice espulsarea dlui *Nic. Iorga* din Austria. Serviciile ce ne face în chipul acesta dl *Iorga* sunt neprețuite.

Progresele aviațiunii. S'ar putea zice, că mai curând decât s'ar fi crezut știința a rezolvat chestia sborului prin aer. În Germania contele *Zeppelin* face furoare cu balonul său dirijabil, deși baloanele acestea nu vor avea viitor, fiind și prea mari și prea scumpe. Splendide rezultate ajunge un francez cu numele *Bleriot* cu mașina s'a de sburat, care se aseamănă unei paseri mari cu aripile întinse. Primul succes l-a avut sburând peste canalul *Măneca*, dintre Franța

și Anglia. De atunci e chemat în capitalele mai mari spre a face esperiențe. În timpul din urmă a fost la Viena și Budapesta, iar în săptămâna trecută a venit și în București. La prima încercare motorul a explodat. S'au comandat dela Paris alte două și Dumineca trecută *Bleriot* a sburat în trei rânduri la hipodrom în prezența Reginei și familiei prințiare și a 100 mii oameni. În primul sbor, de durată, care a ținut 10 min. 50 sec. a parcurs 9700 klm. În sborul al doilea, de distanță, a parcurs 20 klm. în 17'23". În al treilea sbor, de înălțime, s'a urcat la 75 m. sburând 21'20". Publicul l-a aclamat foarte călduros, iar Majestatea Sa Regele *Carol* i-a acordat „Coroana României“ în gradul de comandor.

Principii morale sau etice ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de *Dr. Vasile Suciu*, prof. de sf. teologie și de religie la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericesti. Balázsfalva—Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 160+10 fill. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

Epilepticii să se intereseze de Liga ce s'a înființat cu ocaziunea congresului medicilor din Budapesta. Cei cari sufer să se intereseze de modul de cură al medicului *Dr. Szabó Sándor* Budapest, str. Nagy-korona 18, recunoscut ca cel mai bun și mai cu efect. Fiecare să se adreseze direct acestui medic de renume și i-se va face cunoscut metoda de cură. (61) 1-1

Am uitat pentru o eventualitate 5000 de viță de vie, de cele mai escelente specii. O mare parte e în al doilea an în școală. — Îmi sunt de vânzare. Doritorii o pot căpăta cu un preț moderat. — Adresa la redacție.

Ce e mai bun?

La tot cazul, decât ori-ce fel de untură de pește, e mult mai bună Emulziunea-SCOTT fiind ușoară de mistuit, produce efect vindecător grabnic.

E mai bună și pentru aceia, că o înghit cu plăcere și aceia, cari de untura simplă de pește s'au îngrețoșat.

La cumpărarea Emulziei, luați amănă să aibă marca de scutire alui Scott: Pescarul

Emulziunea-SCOTT

se preparează numai din cel mai curat oleu de ficat de pește ce se produce la Lofoten (Norvegia), — pentru că acesta e cel mai nutritiv în toată lumea.

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă!
Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

— Să capăta în toate apotecele. —

Sirolin

produce poftă de mâncare îngrășă, oprește tusa, regulează secrețiunea, și oprește asudarea peste noapte.

Se recomandă zilnic de medici și profesori contra officei, guturaiului, tusei măgărești, scrofulei și influenței

Fiindcă sunt imitațiuni fără preț se ceri totdeauna pachetare originală de „Roche“.

F. Hoffmann-La Roche et Cie,
Basel (Helveția).

„Roche“

La ordin medical îl primești din ori ce farmacie — Prețul unei sticle 4. — cor. —

(4) 31-35

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roșiu.

(Continuare).

10

Nu voim însă cu toate acestea să ținem morțiș, că vederile acestor faptic meritoase vremuri medievale nu vor fi avut vre-o trăsură mai puțin nimerită: poate vor fi fost — la capătul epocii — cevaș mai exagerate, mai minuțioase și eventual preastrăcurate prin prisma acelei profunde religiosități, de care erau străbătute veacurile acestea. Vor fi prea legat poate mintea omenească de cer rumpându-i legăturile cu pământul și frumusețile lui; vor fi fost păcate și în dialectica încărcată poate de nuansări prea subtilizate, ori să ne uzăm chiar de lozinka dușmanilor: se va fi pierdut (încâtva numai!) „individul“ și valoarea lui sub perspectiva unor idei prea înalte. Noi însă știm prea bine, că valoarea „critice“ preste tot cât e de puțin absolută, ba am putea zice fără temere de exagerare prea mare, că critica aproape totdeauna are numai valoare relativă.

Peccatur intra et extra muros: drept consecință deci, în acelaș timp când concedem scăderile de mai înainte, nu putem să nu susținem sus și tare, că îndoit păcătuiesc împotriva adevărului istoric aceia, cari nu văd soarele de umbră, adică: mărinid scăderile nu bagă în seamă vrednicile faptice și n-au graiuri de recunoștință pentru ele.

Curentul de sănătoasă și firească tranziție istorică, care preterând unele subtilizări așa zise școlastice și armonizând totodată sufletul omenesc cu lumea din afară, — va se zică curentul, care ar fi fost chemat să continue marea operă a prefacerii omenimii și să zidească astfel mai departe pe temelile puse de epoca de mijloc — a fost să fie *renaissance-ul*: puntea în spre evul nou.

Renaissance-ul are în vedere ridicarea individului la valoarea lui adevărată.

În locul privilegiilor de clase accentuiază drepturile firești; determină sfera de activitate și demnitate a fiecăruia numai și numai după vrednicia și capacitatea personală, semnalând astfel deja dela începutul veacului al XII-lea *Evangelia evului nou: libertatea și valoarea individuală a singuraticilor și prin ei a neamurilor, bazată pe vrednicie și capacitate.*

Iată în scurte cuvinte o lozincă de aur, chiar nimerită și pentru noi Românii ardeleni și vremurile critice în cari ne svârcolim stingeriți și buimăciți. Lozinka pomenită ar trebui afișată pe fațadele tuturor instituțiilor noastre fie bisericesti fie profane: *Trezii-vă, căci e oară a 12-a! Deslegați cătușele întunecatului despotism auctoritativ; moderați umilința oarbă: mama prostiei; nu omorâți individualitatea, ci deschideți porțile și brațele bunevoine, fără excepțiune, pentru tot ce-i raționabil, bun, demn și motivat; judecați obiectiv; judecați conștiențios; îndrumați și coregeți, dacă e ce, cu dragoste și loialitate; fiți marinimoși și pacienți pe cât vă îngăduie mintea rece și sănătoasă; puneți lenea și frazele mari la o parte; depunți fariseismul; fiți sinceri și tot așa și lucrați fără între-*

rumpere și sprijiniți pe cei ce cu bună intențiune se zolesc muncind; răsplătiți după puteri și vrednicie toată truda: mai vărtos aceea, care servește binele obștei mai înalte; — iată garanța viitorului nostru, ca neam, în astea vremuri de lumină și pricepere!

Până când nu ne vom putea impune eul nostru: în forma unui ponderos întreg: *superior ca pricepere, etic și moral ca putere și valoare, nu ne vor folosi toate antișambrările „moderate“ și apucăturile renegate duse azi până la scârbă.*

Mântuirea noastră, ca popor prigonit de viforita vremii maștere, dar oțelit în nădejdea regenerării viitoare — are să mănece *necondiționat din însuș interiorul nostru*, și de fel din adjuncte externe, ceea ce ar fi un ce heterogen, abson și nefiresc. — Dar să ne reîntoarcem!

Indemnul dintâiu pentru conceptele lozincei evului nou l-a dat studiarea productelor clasice grecești și romane de-o parte, iar de altă parte — și această mai vărtos — observarea frumuseților lumești și ale naturii. Direcțiunea aceasta ar fi putut produce sigur o totală regenerare în știință, artă, șcl. căci pornise foarte bine — dar uitând să armonizeze lumea mare cu credința religioasă: a declinat în materialism. Și aici și-a îngropat prestigiul.

Doar și nouă ne plac drepturile și libertatea, și știm gustă farmecul din fire; *înțelegem accentul sublim cu care ne grăește bobocul celui dintâiu trandafir ori amigdal în zori de mândră primăvară: chiar ca și conul de zăpadă în vârful munților încărunțiți; — murmurul de plou, ce se isbește de geamuri în nopți îndelungate: chiar ca și clocotul cadentat al râulețului scăpat de sub lîntoliul de ghiată pe câmpul liber inverzit; — viforul îngreunat de tunete și fulgere: chiar ca și cântecul de priveghitoare în tainice desigur de boschete; — pompa orbitoare a colorilor tropicale: chiar ca și strălucirea de argint a lunii palide; — tricăitul de grier în tăcerea înălțătoare a verii: chiar ca și cântul cucului solitar pe clina de brădet și ca și zumzetul de albine în jurul florilor de colilie, garoafe șcl. — toate acestea le pricepe și evangelia noastră creștinească; — căci pentru aceea le-a lăsat Dumnezeu ca să le putem lua de veci.*

Scriptura însăși ne spune, că cele nevăzute ale lui Dumnezeu, precum și vecinica Lui putere și dumnezeire se reoglindează din cele create și văzute (I. Rom. 20), deci din lumea mare ce ne impresoară.

Și aici au greșit humanistii, când — transplantând liberalismul păgân din operele clasice — au molipsit în germene o bună parte din rezultatele grandioase, pe cari le-ar fi putut produce renaissance-ul curat și creștinesc.

Liberalismul extrem de greșit, ivit astfel între sfetnicii luminați ai renaissance-ului: se năsuia ca cu orice preț să nimicească religiositatea și bastinagiul ei: cavalerismul, pe cari nu puteau, ori nu voiau să le priceapă.

Ei așteptau anume, ca pe ruinele acestora să se ivească zorile evului nou.

Neînțelegerile acute, ce se iscaseră astfel între elementul adânc religios și îndărătuția acestor apostoli fără Dumnezeu au provocat mai apoi o crâncenă luptă, care a durat cel puțin vre-o 200 de ani; ba în formă mai potolită mai curge și azi.

Deja pela capetul veacului al XI-lea se impune imperios lipsa de a căuta un drum mijlociu spre a împacă după puțină teoriile școlastice cu priceperea reală a oamenilor. Celebrul gânditor al școlastice: Anselm împreună cu urmașii se năsuiau din resputeri să paralizaze antagonismul acesta.

Mai vărtos în veacul XIII. băgaseră de seamă, că nivelul cercetărilor științifice, pe lângă rezultatele mulțumitoare, a căzut și într'o extremitate: dialectica discuțiilor anume într'atâta se subtilizase, încât priceperea firească a contemporanilor eră pe aci să nu se mai poată ridică la minuțioșitățile și înălțimile ei ametoare.

Și pe când cercetările școlastice acesteia se mișcau în sferă atât de înalte și chinuitoare pentru o minte mai puțin disciplinată, mai comună și mai reală — într'alta parte dorul după știință a indemnă pe oameni să-și caute un alt izvor de hrană sufletească pe care l-au și aflat în operele poetilor, retorilor și istoricilor antici.

Acestea îi captivau cu atât mai mult, căci erau reale: mai apropiate de gândurile lor, tractau despre însuși: „omul“ și natura ce-l împrejmuește. Și eră foarte firesc, ca deloc dela început să se oprească la clasicii grecești și romani — altcum nici că se putea.

Mintea omenească toropită de atâtea ametoare sisteme filosofice, și-a căutat mijloc de recreare. — Îi eră deja greu să pornească noi cercetări înainte; și-a întors deci cărarea pe spițele vremii îndărăt: a scrutat unde s'ar desmeteci. Peste întreg evul mediu nu a aflat loc cuvenit; a înaintat deci anapoda mai departe și așa a dat de operele greco-romane. Studiarea acestora putea fi o mare binecuvântare, dacă eroicicii scrutători nu scoteau din ele pe lângă realitatea gândirii cu frumuseța naturii și duhul lor păgănesc un duh indeosebi incompatibil cu toată atmosfera creștinească în care trăiau dânșii.

Astfel s'a putut întâmplă, că renaissance-ul cu vremea a reprezentat o lume întru multe privințe diametrul opusă evului de mijloc. Căci: pe când lumea creștinească medievală e mai mult religioasă, decât reală, ceea a renaissance-ului se îmbată de frumusețile pământului într'atâta, încât nu mai voiește să știe de cer.

Purcede înainte și cucerește cu timbrul noutății sale sdrobind în drumul său tot ce-i gând prea înalt-religios ori aproape de mărimea poruncitoare alui Dumnezeu.

Deviza ei e: lăsați individul omenesc să pășească liber în viață, lăsați-l să iase la lume și să se manifesteze pe cât îl lasă puterile spre folosul tuturor.

Un mare cusur a avut însă devisa aceasta: a nitat să lege lumina minții cu normele de credință și moralitate. Armonizarea creștinismului cu literatura antică eră cea mai nimerită deslegare a întrebării: cum să-și ocupe renaissance-ul locul în istoria

lumei medievale. — Cel mai mare apostol al renaissance-ului bine tâlcuit și totodată prevestitor al evului nou: Dante, numai pe această basă a reușit să devină armonia întrupată a acestor direcțiuni contrare.

El admiră natura, studiază pe Virgiliu șcl., — dar în acelaș timp cunoaște teologia lui Toma de Aquino Bonaventura; e om ambițios și liberal, dar ucenic zelos al lui Hristos și Socrate deodată.

Sub condeiul lui s'a creat cea mai de seamă capod-operă a renaissance-ului: „Divina Comedie“, care afară doar de Biblie și opera lui Homer abia de mai are seamăn.

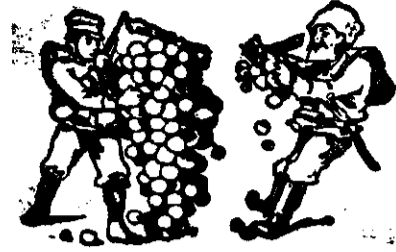
Dânsul a priceput frumșeța naturii, a observat și exagerările evului de mijloc: cu lumea lui închisă și poate și îngustă într-o privință, cu convingerile lui geocentrice, cu formele lui reci, cu apatia lui față de reali-

tățile lumii, cu părerile lui poate unilaterale șcl., — dar nu și-a eșit din ori, ci a rămas și pentru mai departe *idealist împăcat cu Dumnezeu și legea Lui* chiar ca și înaintașii săi Mussato și Brunetto și ca și cellalt apostol din Firenza: Petrarca sonetistul, cărnia: li e scumpă grădina chiar ca biblioteca, și-și armonizează fără greutate: iubirea celor din lume cu credința în Dumnezeu. El știe cuvântă de dragoste, dar se știe și rugă și trăește ales creștinește: se scoală în toată noaptea la rugăciuni; Vinerea nu mânâncă decât pâne muiată în apă și cinstește mult Vergura Precurată.

(Va urmă).

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor respnz.: Augustin Gruția.

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnava mică.

Proprietar: *Frideric Caspari*

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai deamnă de încredere și mai bogată în specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite specialități, **se garantează veritabilitatea speciei.**

Binevoii a cere Prețurent ilustrat!

În prețurent se află **epistole de recunoștință** din toate părțile Țării; de aceea fiecare proprietar de vie, înainte de de a-și face comanda, poate să se asigure dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre **vrednicia de încredere necondiționată a sus amintitei pepinerii.**

(57) 3-20

La NAGYENYED
Com. Alsófehér

se adresează, cine dorește a-și procura varietăți autentice de:

Pomi roditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuț, fructe cu boabe, pueți, etc.

(49) 4-12

Vițe altoite

(calitate superioară)
viță europeană și americană cu și fără rădăcini. (Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER & Comp

Pomi Viticultura

Viță altuită!

(55) 4-5

Viță altuită!

De vânzare:

Un cuant mai mare de altoi de viță cl. I-mă, altuiți în viță americană („*Riparia portalis*“) după metoda cea mai bună (altoirea în mușchi) în următoarele specii:

Soiuri pentru vin alb:

Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 bucăți = 200 cor.
Rizling de Rin	(Rajnai Rizling)	„ „ = 200 „
Goarneși, Iordovauă	(Iárdovány)	„ „ = 220 „
Traminer	(Piros tramini)	„ „ = 200 „
Galbini	(Mézses fehér)	„ „ = 200 „
Rulendi	(Ruländer)	„ „ = 200 „
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „ = 200 „
Ezerjó		„ „ = 200 „
Bacator		„ „ = 200 „
Silvan verde	(Zöld Szilvány)	„ „ = 200 „
Grași	(Kövér Szőlő)	„ „ = 220 „
Semilon Blank		„ „ = 200 „
Slancamenca	(roșie)	„ „ = 240 „
M. Croquant		„ „ = 220 „
Mustoși	(Mustos fehér)	„ „ = 200 „
Mestecați	(Vegyes)	„ „ = 200 „
Altoi cl. II.		„ „ = 80 „

Soiuri pentru vin roșu:

Burgundi mare	(Nagy Burgundi)	100 buc. = 200 cor.
Lugojană neagră	(Nemes Kadarka)	„ „ = 200 „
Carbenet frank		„ „ = 200 „
Merlot		„ „ = 200 „

Soiuri de desert (csemege):

Chasselas blanc croquant	(alb)	100 bucăți = 22 cor.
Chasselas rouge croquant	(roșu)	„ „ = 22 „
Chasselas Napoleon	(alb)	„ „ = 22 „
Muscat Lunel	(alb)	„ „ = 28 „
Muscat Otonel	(alb)	„ „ = 30 „
Muscat Hamburg	(negru)	„ „ = 30 „
Muscat Passatutti	(alb)	„ „ = 24 „
Kosuth Lajos	(alb)	„ „ = 30 „
Milenium	(alb)	„ „ = 30 „
Oriașul de Genua (Genua óriás)	(alb)	„ „ = 40 „
Altoi de 2 ani; bucata costă cu 4 fil. mai mult.		

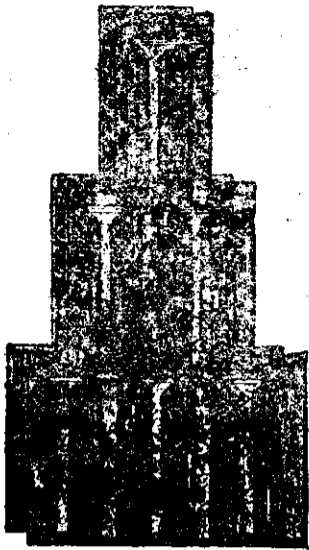
Viță americană (sălbatică): circa: 1000,000 bucăți (loze).

Riparia portalis clasa I-mă dela 6 mm. în sus groasă 45 cm. lungă	—	—	—	1000 bucăți = 16 cor.
Rupestris monticola	—	—	—	„ „ = 20 „
Riparia portalis cl. I-mă dela 6 mm. în sus groasă 120 cm. lungă (din care se pot face 3 bucăți) (altoi cu rădăcină)	—	—	—	„ „ = 48 „
Viță nobilă (europeană) dela 6 mm. groasă 45-50 cm. lungă mai multe soiuri)	—	—	—	1000 buc. dela 8 cor. în sus.

Aceia cari au trebuință de viță sălbatică pentru altuit, sunt rugați ași face comanda cel mult până în 10 Noembrie 1909 și totodată a-mi face cunoscut cât de lungă să fie tăiată; după 10 Noembrie prețurile viței sălbatice se vor urcă (ridică). La comandă rog, a se trimite $\frac{1}{2}$ anticipatiune, adresa să se scrie ligibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarca să va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile să i-au în conșiderare dacă sunt făcute imediat după primire. La comanda mai mari vând și pe cambiu pe lângă cavenți buni, termenul solvirii 1 Octomerie n. 1910.

Sâncel—Szancsal, u. p. Balázsalva.

Ioan Bărbat,
inv. producător de altoi.

Tigla Bohn de Nagyikinda.

In propriul interes.

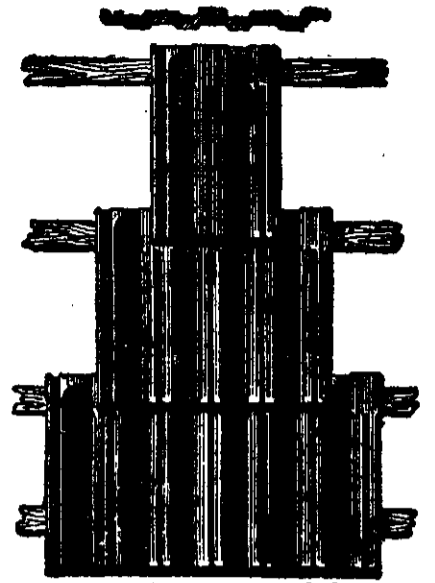
Primește numai **BOHN**
țigladin Nagyikinda și Zsomboly respin-
gând ori ce altă țigla de calitate in-
:: :: ferioară pentru că numai :: ::

țigla BOHN e practica, frumoasă și trainică.

Cereți mostre și catalog.

Fabrica de țigle BOHN — Zsomboly.

(27) 16—7

Tigla Bohn de Zsomboly.

Băile Buziaș

Phönix apă mi-nerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect
contra morburilor de rărunchiu, de
beșică, contra catarului cronic de
rărunchiu, contra formării nisipului
și a petri în beșica de apă. Reco-
mandată de medici. Depositul prin-
cipal e la Gelb I. Blaj.

(35) 9—12

„Recomandăm proprietarilor de vii

cu toată căldura tovarășia românească

„Mugurul“ însoțire economică-comercială

în Elisabetopol (Ersébetváros) care vinde

altoie de viță de vie de toate speciile pe

cum și viță americană cu și fără rădăcină

și la dorință însoțirea dă instrucție gratis

ori cui în toate ramurile viticulturii.

(34) 49—52

Traian A. Todorescu,

producător de vinuri în Világos (Șiria)
liferează vinuri foarte bune, și curate
după dealurile cele mai renumite,
dela 50 ltr. în sus (în engros) cu pre-
țuri moderate deposituri: Musca-ma-
derat, Galșa, Șiria, Covasint, Minis.

Centrala: Világos (Com. Arad) la
dorință prospecte gratuite.

(49) 49—52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

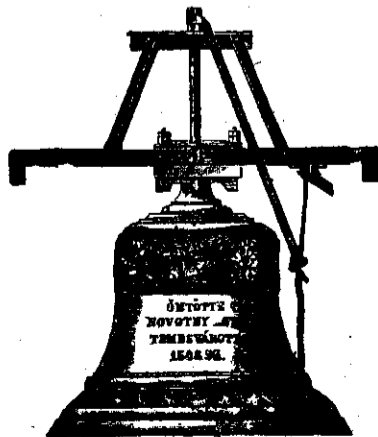
(46) 48—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor
nouă, pe cum la turnarea de nou a clopo-
telor stricate, mai departe spre facerea de
clopote întregi armonioasă, pe lângă ga-
ranție pe mai mulți ani, provăzute cu ad-
justări de fer bătut, construite spre le în-
toarea cu ușurință în ori ce parte, îndată
ce clopotele sunt bătute de o latură prin
aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu
deosebire recomand

— clopotele găurite —

de mine inventate și mai de multe
ori premiate, cari sunt provăzute
în partea superioară — ca violina —
cu găuri după figura S și pentru
aceea au un ton mai intensiv, mai
limpede, mai plăcut și cu vibrarea
mai voluminoasă, decât cele de sis-
tem vechiu, așa, că un clopot pa-
tent de 327 kg. este egal în tonul
unui clopot de 461 kg. făcut
după sistemul vechiu. Mai departe
se recomandă spre facerea scaune-
lor de fer bătut, de sine stătă-
toare, — spre preadjustarea clo-
potelor vechi cu ajustare de fer
bătut — ca și spre turnarea de
toace de metal.

Prețuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiu

(45) 48—52

Intemeiată la anul 1868

Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii),
asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune.
edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse
economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul
morții și cu termen fix. asigurări de copii, de
zestre, rente pe viața întregă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală
Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a
capitalului.

Valori asigurate contra in-
cendului:

95,816.412 coroane.

capitale asigurate asupra
vieții:

9,882.454 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,484,278.83 cor. pentru
capitale asigurate pe viață 4,028,113.12 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etajiu
I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița,
Cluj și Oradea mare, pe cum și dela subagenții din
toate comunele mai mari.